

LEERLIJN

BFFLD

Lessenreeks 'Basis: Ik en de wereld'

Deze leerlijn is ontwikkeld door Cultuur en Techniek op School.

Groep 1/2

Informatie over 'Ik en de wereld'

Groep 1/2, lessenreeks 'basis', vier lessen van 45 minuten

Doel van de lessenreeks

De leerlingen leren gericht te kijken naar de wereld om hen heen. Ze verfijnen hun motoriek, tastzin en kleurgevoel en ontwikkelen gevoel voor verhoudingen en ruimtelijkheid. In deze lessenreeks werken ze met de volgende materialen en technieken: waarnemen, ruimtelijk vormen, bouwen, tekenen en schilderen. Beeldaspecten die aan bod komen zijn lijn, vlak, kleur, vorm, ruimtelijke vorm en compositie. Ze leren werken volgens een richtinggevend creatief proces: ze oriënteren zich op de opdracht, onderzoeken het materiaal, voeren een eigen, creërende opdracht uit en evalueren op hun werk en het werkproces.

Materialenlijst

- Les 1: Stevige witte A3-tekenvellen, wit A4-papier, verf in rood, blauw, geel en wit, kwasten, verfbakjes of eierdozen.
- Les 2: Kosteloos materiaal zoals wc-rolletjes, plastic bakjes, flessen, kurken, rietjes, dopjes, etc. Plakband/ tape, scharen, touw, lijm en karton, tekenpapier en potloden, Knex, lego, bouwblokken
- Les 3: Beeldmateriaal met het oeuvre van beeldend kunstenaar herman de vries, natuurlijke materialen: bladeren, steentjes, takjes, bessen, gras, etc. Lege bakjes, wit A3-papier, fototoestel, tablet of telefoon.
- Les 4: Grote vellen papier, scharen, lijm, materialen met verschillende structuren, zoals schuurpapier, watten, glad plastic, ribbelkarton, veertjes, glimmend foliepapier, crêpepapier, gekleurde post-its, (schoenen)doos of doek.

Les 1 - Kleurenbeest

Fantasiedieren

Toveren met kleur

Kleurenbeest

Beestenboel

De leerlingen leren aan de hand van het werk van Karel Appel over kleuren mengen en ze leren verschillende soorten kleuren herkennen. Ook gaan zij zelf een fantasiedier schilderen.

Les 2 - Uitvinden

De Nietsmachine

Opruimmachine

Bouwen

Uitvindingen

De leerlingen gaan naar aanleiding van het prentenboek De Nietsmachine van Stefan Wolters en Barbara de Wolf een oplossing bedenken voor het maken van een opruimmachine. Na samen brainstormen en tekenen gaan ze aan de slag met het bouwen van hun machine.

Les 3 - Buiten

Sorteren

Ordenen

Compositie

Vormen herkennen

De leerlingen leren in deze les de natuur te ordenen in de stijl van de Nederlandse kunstenaar herman de vries. Ze leren groeperen op vorm, kleur en textuur.

Les 4 - Wat voel ik?

Voel maar

Kijk om je heen

Bloemenzee

Wat voel je?

De leerlingen leren dat de dingen om hen heen verschillende texturen (harig, stekelig, glad, ruw, bobbelig, hard, zacht enz.) hebben en gaan bewust om zich heen kijken en voelen. Ze leren de texturen benoemen en maken een collage van verschillende materialen. Deze opdracht kan aangepast worden aan ieder thema, zoals bloemen maken in de zomer, cadeautjes tijdens de Sinterklaasperiode en eieren met Pasen.

1 Ik en de wereld: Kleurenbeest

Groep 1/2, lessenreeks 'basis', les 1

Lesdoel

- Leerlingen leren kleuren mengen.
- Leerlingen leren de namen van de kleuren.
- Leerlingen leren soorten kleuren (bonte, lichte, donkere) herkennen.

Benodigde materialen

- Stevige witte A3-tekenvellen (om dier op te schilderen)
- Wit A4-papier (voor het oefenen met mengen)
- Verf in rood, blauw, geel en wit
- Kwasten, verfbakjes of eierdozen

Opdrachten

Fantasiedieren

Toveren met kleur

Kleurenbeest

Beestenboel

Introductie

De leerlingen leren aan de hand van het werk van Karel Appel over kleuren mengen en ze leren verschillende soorten kleuren herkennen. Ook gaan zij zelf een fantasiedier schilderen.

Extra informatie voor de leerkracht: Karel Appel was een Nederlandse kunstenaar die behoorde tot de CoBrA-groep. Hij had een spontane, experimentele en uitbundige schilderwijze en liet zich inspireren door de kunst van natuurvolkeren en de naïviteit van kindertekeningen. Karel schilderde het liefst mensen en dieren. Hij gebruikte veel kleur en grote vormen en schilderde ook veel fantasiebeesten.

Oriënteren

Fantasiedieren

5 minuten

Opdracht

Bespreek de twee werken [Vogel](#) en [De Vrijheidsschreeuw](#) uit 1948 van Karel Appel. De een is geschilderd met lichte kleuren en de ander met donkere kleuren.

Bonte kleuren zijn o.a. geel, rood, blauw en groen; niet-bonte kleuren zijn wit, grijs en zwart.

Vraag de leerlingen welke kleuren ze zien. Herhaal de kleuren en vertel of het lichte, donkere, bonte of niet-bonte kleuren zijn. Welke verschillen zien de leerlingen tussen de twee werken?

Reflecteren

Welke dieren heeft Karel Appel geschilderd? Waarom denk je dat? Waaraan kun je dat zien? Welke kleur vind je mooi en waarom? Vind je een kleur lelijk? Waarom vind je dat?

Onderzoeken

Toveren met kleur

10 minuten

Opdracht

Opdracht: De leerlingen gaan ontdekken wat de mogelijkheden van verf zijn. Ze experimenteren met kleuren en materialen.

- Bekijk eerst met de leerlingen het filmpje: <https://www.facebook.com/watch/?v=972566753084009> waarin Simon de kleuren leert.
- Wijs een voorwerp in de klas aan en vraag welke kleur het heeft en hoe deze gemaakt. Weten jullie nog: geel met een beetje rood wordt oranje, rood met een beetje blauw wordt paars, geel met een beetje blauw wordt groen.
- Laat ze nu zelf op een A4- of A3-vel kleuren mengen. Welke kleur krijg je als je rood met geel mengt? Wat als je veel geel met een klein beetje rood mengt? En als je veel rood met een klein beetje geel mengt? Welke kleur ontstaat met blauw en geel? Welke kleur krijg je als je rood met blauw mengt?
- Na het mengen met de drie primaire kleuren krijgen ze een beetje wit erbij en mogen ze nog eens mengen. Krijgen ze nu andere kleuren?
- Laat ze ook experimenteren met materialen: verven met een kwast, met hun vingers, met bijzondere materialen zoals een roller, bubbeltjesplastic, borstel of sponsje. (Eventueel kan je dit experiment doen vóór deze les, zodat ze al ervaring met verf hebben).

Reflecteren

Lijken alle zelfgemengde kleuren precies op die van degene die naast je zit? Wie heeft er lichtgroen gemaakt en wie donkergroen? Wie heeft er bruin of bijna zwart? Hoe komt het dat niet alle kleuren hetzelfde zijn geworden? Heeft iemand een kleur gemaakt waar nog geen naam voor is? Hoe zou je deze kleur noemen? Zie je verschillen als je met je vingers verft of met een sponsje?

Uitvoeren

Kleurenbeest

20 minuten

Opdracht

De leerlingen maken hun eigen kleurenbeest. Ze schilderen op een groot vel en gebruiken zowel de primaire als de mengkleuren. Ze moeten het hele vel gebruiken, groot werken dus en verschillende kleuren mengen.

Reflecteren

Hoe ziet jouw kleurenbeest eruit? Welke kleuren heb je gebruikt? Zijn het lichte of donkere kleuren? Welke kleur vind je mooi? Heb je die ook gebruikt bij je kleurenbeest? Hoe heet jouw kleurenbeest?

Evalueren

Beestenboek

5 minuten

Opdracht

Hang of leg alle kleurenbeesten naast elkaar of hang ze aan een lijn. De leerlingen kunnen ook om de beurt hun kleurenbeest presenteren. Bespreek samen de gekleurde beestenboek.

Reflecteren

Was het moeilijk of makkelijk om de kleuren te mengen? Welke kleur vind je mooi? Welke kleur is moeilijk om te maken?

Aanvullende suggesties

Na deze opdracht, kun je ze een dier laten kleien. Bijvoorbeeld hun lievelingsdier, huisdier of knuffel. Na het drogen van de klei laat je de linkerkant van de dieren beschilderen in donkere kleuren en de rechterkant in lichte kleuren.

2 Ik en de wereld: Uitvinden

Groep 1/2, lessenreeks 'basis', les 2

Lesdoel

- Leerlingen werken met kosteloos materiaal.
- Leerlingen bouwen met blokken.
- Leerlingen werken met constructiemateriaal.

Benodigde materialen

- Kosteloos materiaal zoals wc-rolletjes, plastic bakjes, flessen, kurken, rietjes, dopjes, etc.
- Plakband
- Scharen
- Touw
- Lijm
- Karton/papier
- Tekenpapier en potloden
- Knex, lego, bouwblokken

Opdrachten

De Nietsmachine

Opruimmachine

Bouwen

Uitvindingen

Introductie

De leerlingen gaan naar aanleiding van het prentenboek De Nietsmachine van Stefan Wolters en Barbara de Wolf een oplossing bedenken voor het maken van een opruimmachine. Na samen brainstormen en tekenen gaan ze aan de slag met het bouwen van hun machine.

Oriënteren

De Nietsmachine

5 minuten

Opdracht

Lees het boek De Nietsmachine voor en bekijk samen de illustraties. Bespreek het boek. Bijvoorbeeld aan de hand van de vragen: Wat is een professor? En wat is een uitvinder? Doe jij weleens niets? Als je niets doet, wat doe je dan? Is slapen ook niets doen? Verveel je je weleens? Werkt de Nietsmachine?

Reflecteren

Kan iedereen iets uitvinden? Wanneer is een uitvinding goed gelukt? Wanneer is een uitvinding mislukt? Welke uitvindingen ken je nog meer? Wat heeft de uitvinder gebruikt voor zijn nietsmachine? Herken je onderdelen in de machine?

Onderzoeken

Opruimmachine

10 minuten

Opdracht

Laat de leerlingen nadenken over een opruimmachine. Door de uitvinding van de Nietsmachine doet niemand meer iets. Het opruimen en schoonmaken van de klas wordt ook niet meer gedaan. We kunnen dus wel een opruimmachine gebruiken, een machine om alle blokjes in de juiste bakjes te krijgen, de snippers papier bij elkaar te rapen, de tafels af te ruimen etc.. Hoe zou deze machine er uitzien? Laat ze nadenken over het gebruik van knoppen, buizen, lopende banden, wielen, raampjes, hendels... Wat doet deze machine? Verzamel klassikaal ideeën en oplossingen hoe zo'n machine eruit zou kunnen zien en wat hij precies kan. Laat de leerlingen een tekening maken van hun opruimmachine. Schrijf er eventueel bij wat de verschillende onderdelen van de machine zijn.

Reflecteren

Wat doet een opruimmachine? Hoe ziet hij eruit? Is hij groot? Heeft hij grijpparmen, een grote zuigslang, kun je erop zitten?

Uitvoeren

Bouwen

20 minuten

Opdracht

Laat de kinderen in groepjes werken aan hun ideeën voor de opruimmachine. Ze gaan bouwen met kosteloos materiaal, bouwen in de bouwhoek is ook een optie.

Reflecteren

Wat hebben jullie nodig voor de machine? Kun je een oplossing bedenken als een onderdeel niet lukt of als iets er niet is?

Evalueren

Uitvindingen

5 minuten

Opdracht

Zet alle oplossingen, machines of eventuele tekeningen bij elkaar en bespreek ze met de leerlingen.

Reflecteren

Wat vond je moeilijk aan deze opdracht? Was het leuk om je eigen opruimmachine te bedenken? Waarom vond je het leuk? Wat heb je geleerd?

Aanvullende suggesties

Deze les is vrij uitgebreid en daarom geschikt om als twee lessen te geven. In de eerste les is de oriëntatiefase meteen ook de uitvoering van de les. Ze gaan dan nog niet bouwen, maar wel een tekening maken van hun machine. In les twee kun je de les beginnen met het filmpje [Keepvogel de uitvinding](#). Na een korte herhaling van les 1 gaan ze daarna aan de slag met het bouwen van hun machines.

3 Ik en de wereld: Buiten

Groep 1/2, lessenreeks 'basis', les 3

Lesdoel

- De leerlingen leren de diversiteit van natuurlijke materialen kennen.
- De leerlingen leren groeperen op vorm, kleur en textuur.
- De leerlingen leren een compositie maken.

Benodigde materialen Beeldmateriaal met het oeuvre van beeldend kunstenaar herman de vries (herman de vries schrijft zelf zijn naam zonder hoofdletters).

Natuurlijke materialen: bladeren, steentjes, takjes, bessen, gras, etc. Ga eventueel samen met de leerlingen op zoek op het schoolplein of in een parkje.

Kleine lege bakjes

Wit A3-papier

Fototoestel of telefoon

Opdrachten

Sorteren

Ordenen

Compositie

Vormen herkennen

Introductie

De leerlingen leren in deze les de natuur te ordenen aan de hand van de stijl van kunstenaar herman de vries. Ze leren groeperen op vorm, kleur en textuur.

Extra informatie voor de leerkracht: herman de vries is een Nederlandse beeldende kunstenaar die gevonden en natuurlijke materialen gebruikt om zijn kunstwerken te maken. Zijn bedoeling is om verandering en tijdelijke ordeningen zoals die heersen in de natuur te laten zien. Hij vindt dat de natuur onze primaire werkelijkheid is en dat de zintuiglijke ervaring van de beschouwer betekenisvol is. Kijk voor meer informatie over herman de vries op: www.hemandevries.org

Oriënteren

Sorteren

5 minuten

Opdracht

Verdeel de groep in kleinere groepjes en zet bij elk groepje een bak met natuurlijke materialen. Laat vervolgens de leerlingen per groepje de materialen sorteren in de bakjes: takjes, bladeren, steentjes, beukenootjes etc.

Reflecteren

Welke verschillende spullen (materialen) heb je ontdekt? Zijn alle takjes hetzelfde? Zijn er verschillen in de blaadjes? Sorteren is dat je de spullen die iets hetzelfde hebben, of op elkaar lijken, bij elkaar legt. Sorteert je op vorm of kleur of op iets anders?

Onderzoeken

Ordenen

10 minuten

Opdracht

Laat een aantal werken zien van de kunstenaar herman de vries. [Afbeelding 1](#), [afbeelding2](#), [afbeelding 3](#) of bekijk zijn site www.hermandevries.org.

Bespreek zijn werken door enkele vragen te stellen zoals: Wat zie je? Wat valt je op? Hoe is het gemaakt?

Laat de leerlingen een ordening maken van de eerder gesorteerde natuurlijke materialen op een wit vel papier in de stijl van herman de vries. Ze leggen het neer op basis van een zelfgekozen volgorde. Ze kunnen variëren in deze compositie door het bijvoorbeeld van groot naar klein te leggen of van rechthoekig tot rond, of te letten op de vormen van de blaadjes.

Maak een foto van het werk en doe de materialen terug in de bakjes.

Reflecteren

Waarop heb je de materialen geordend, of: waarom heb je voor deze volgorde gekozen? Een compositie is hoe je iets hebt neergelegd op het vel papier. Welke compositie vind jij mooi? Waarom? Wat vind jij leuk aan wat je hebt gemaakt?

Uitvoeren

Compositie

20 minuten

Opdracht

Laat de leerlingen hun eigen figuur maken door de natuurlijke materialen in de vorm van mensen, dieren of fantasiefiguren te leggen. Laat de foto's zien van de voorbeelden (zie onderaan deze lesbrief) zodat ze weten wat de bedoeling is. Ze maken hun compositie op grote witte vellen papier. Als hun composities klaar zijn maak je een foto van het werk en laat de leerlingen de materialen weer terugdoen in de bakjes.

Reflecteren

Wat heb je gemaakt? Wat lukte er meteen? Waar moest je wat langer over nadenken? Wat vind je leuk of mooi aan wat je hebt gemaakt?

Evalueren

Vormen herkennen

5 minuten

Opdracht

Vertoon de foto's van de composities op het digibord en bespreek met de leerlingen elkaars werkstukken.

Reflecteren

Welke ordening hebben de leerlingen gemaakt of: welke volgorde hebben ze gekozen? Liggen ze op kleur of op vorm of nog iets anders? Is het hele vel papier gebruikt? Wat was moeilijk? Wat was leuk? Word je blij van deze kunstwerken en waarom?

Voorbeelden van werk ordenen van leerlingen:

Voorbeelden van compositie maken met bladeren:

Onderzoeken**Kijk om je heen****10 minuten****Opdracht**

Geef de leerlingen enkele post-its in een kleur of verdeel de klas in groepjes en geef ieder groepje een andere kleur post-its. Laat ze nu per groepje de klas rondgaan en post-its plakken op de voorwerpen die de gevraagde textuur hebben. Bijvoorbeeld rode post-its mogen op alle voorwerpen geplakt worden die ruw zijn.

Reflecteren

Bespreek een of meerdere voorwerpen met een post-it erop. Is dit een ruw of glad voorwerp? Kan een voorwerp ruw en zacht tegelijk zijn? Of hard en tegelijkertijd glad? Kun je een voorbeeld noemen?

Uitvoeren**Bloemenzee****20 minuten****Opdracht**

Laat de leerlingen een bloem op een groot vel papier tekenen (of geef ze een voorgetekende bloem om te beplakken). Let erop dat ze het hele vel gebruiken. Laat ze stukjes knippen uit verschillende materialen en de blaadjes van de bloem ermee beplakken. Stimuleer ze om verschillende texturen in hun bloem te verwerken.

Reflecteren

Hoe voelen de blaadjes aan? Heb je verschillende materialen gebruikt?

Evalueren**Wat heb je gevoeld?****5 minuten****Opdracht**

Leg de gemaakte bloemen bij elkaar en bespreek de bloemenzee met de leerlingen.

Reflecteren

Voelen de blaadjes van de bloemen hetzelfde aan? Voel aan je bloem, wat voel je dan? Welk blaadje vind je het fijn om te voelen? Waarom? Wat lukte er goed aan je bloem? Waar moest je wat langer over nadenken? Waarom?

Aanvullende suggesties

In plaats van een collage kunnen de leerlingen ook een memoryspel maken. Geef iedere leerling twee stevige vierkante blaadjes (ca. 15 x 15 cm) waarop ze op het ene blaadje een hard en op het andere blaadje een zacht voorwerp plakken die bij elkaar passen. Of een ruw en glad voorwerp natuurlijk. Dit kan door twee plaatjes uit te knippen uit een tijdschrift of door zelf twee vormen te bedenken die bij elkaar passen. Geef ze vooraf een thema, dieren bijvoorbeeld. Lamineer de blaadjes of fotografeer ze en print ze uit.

Colofon

De leerlijn beeld is ontwikkeld door Cultuur en Techniek op School.

Neem bij vragen contact op via info@cultuurentechiekopschool.nl

Voor meer informatie: www.cultuurentechiekopschool.nl
of mail naar: info@cultuurentechiekopschool.nl

Versie 1.0 - oktober 2020